

Λίνα Μενδώνη: «Πολιτισμός είναι τα πάντα, η σύγχρονη δημιουργία, το πώς συμπεριφερόμαστε στην καθημερινότητά μας»

[jenny.gr/real-life/who/368727/lina-mendoni-politismos-einai-ta-panta-i-syghroni-dimioyrgia-pos](https://www.jenny.gr/real-life/who/368727/lina-mendoni-politismos-einai-ta-panta-i-syghroni-dimioyrgia-pos)

«Πολιτισμός είναι τα πάντα. Είναι η πολιτιστική κληρονομιά, η σύγχρονη δημιουργία, το πώς συμπεριφερόμαστε στην καθημερινότητά μας, το πώς αντιμετωπίζουμε τους συνανθρώπους μας που έχουν προβλήματα υγείας και κινητικότητας, η συμπεριφορά μας ακόμη και απέναντι στα αδέσποτα». Συναντώντας από κοντά την Υπουργό Πολιτισμού, κ. Λίνα Μενδώνη στο γραφείο της στη Μπουμπουλίνας, θέλησα να μάθω πώς ορίζει η ίδια την έννοια που εκπροσωπεί στη χώρα μας και πολλά ακόμη ενδιαφέροντα στοιχεία για τη ζωή, το έργο και την πλούσια δράση της.

Η συνάντησή μας με την Υπουργό Πολιτισμού ορίστηκε μία ημέρα μετά την επανέναρξη της λειτουργίας των μουσείων όλης της χώρας. Η επόμενη ημέρα, οι συνιστώσες της νέας κανονικότητας, αλλά και η εξαιρετική πορεία και διαδρομή της κ. Μενδώνη από την αρχική της αγάπη για την αρχαιολογία μέχρι τη μέρα που πέρασε το κατώφλι του Υπουργείου Πολιτισμού, ήταν μερικοί από τους βασικούς άξονες της συζήτησής μας το πρωί της Τρίτης και ομολογουμένως, με συνεπήρε.

1. Ποια είναι η επόμενη ημέρα για τα μουσεία, που είναι ξανά προσβάσιμα στο κοινό, αλλά σαφώς και για τους αρχαιολογικούς χώρους;

Η 15η Ιουνίου υπήρξε μία πολύ σημαντική ημέρα, καθώς αποκαθίσταται η κανονικότητα στις υποδομές της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στις 18 Μαΐου επαναλειτούργησαν οι αρχαιολογικοί χώροι μετά από σχεδόν 3 μήνες σιωπής. Έχουμε φροντίσει -οι υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και όλοι οι αρμόδιοι φορείς- ώστε οι αρχαιολογικοί χώροι και τα μουσεία να λειτουργούν με τη μέγιστη δυνατή ασφάλεια. Εφαρμόζονται πλήρως τα υγειονομικά πρωτόκολλα. Μας ενδιαφέρει απολύτως η ασφάλεια των Ελλήνων και ξένων επισκεπτών, και φυσικά, η ασφάλεια του προσωπικού. Δεν θα ήθελα να διακινδυνεύσουμε την υγεία κανενός.

Η επόμενη μέρα, σαφώς είναι διαφορετική σε σύγκριση με τις ημέρες του Ιουνίου των προηγούμενων ετών. Οι αρχαιολογικοί χώροι ξεκίνησαν με λίγους επισκέπτες, σταδιακά όμως ο αριθμός αυξάνεται. Αυτό το καλοκαίρι θα είναι διαφορετικό. Δεν θα έχουμε τον αριθμό των επισκεπτών που είχαμε τα προηγούμενα χρόνια. Ούτε και αυτόν που αναμενόταν για το 2020. Ελπίζω να έχουμε επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, την οποία, ούτως ή άλλως, πάντα επιδιώκουμε. Εφόσον τηρηθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα ασφαλείας και επιδείξουμε την δέουσα ατομική ευθύνη, ο Σεπτέμβρης και ο Οκτώβρης θα μπορούσαν να είναι μήνες με μεγαλύτερη -από τη συνήθη- επισκεψιμότητα, καθώς το κλίμα της Ελλάδας ευνοεί και παρατείνει το καλοκαίρι.

2. Τι είναι για εσάς, Πολιτισμός και πώς θεωρείτε ότι λειτουργεί η Τέχνη στον άνθρωπο σε περιόδους σαν κι αυτές;

Ο Πολιτισμός, αν το δούμε στην ευρεία του έννοια, είναι τα πάντα. Ο Πολιτισμός είναι η πολιτιστική κληρονομιά, η σύγχρονη δημιουργία, το πώς συμπεριφερόμαστε στην καθημερινότητά μας, το πώς αντιμετωπίζουμε τους συνανθρώπους μας που έχουν προβλήματα υγείας και κινητικότητας, ακόμη και η συμπεριφορά μας απέναντι στα αδέσποτα. Τα πάντα είναι Πολιτισμός. Τέτοιες εποχές δύσκολες, συνήθως λειτουργούν θετικά για τη σύγχρονη πολιτιστική δημιουργία, καθώς αναπτύσσονται προβληματισμοί και δίνεται η δυνατότητα στους καλλιτέχνες να στοχαστούν και να αναστοχαστούν διαφορετικά από τα δεδομένα.

Δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν δυσκολίες. Είναι δεδομένο ότι οι πολιτιστικές υποδομές, οι φορείς πολιτισμού εξαιτίας του lockdown αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα, τα οποία φροντίζουμε πώς θα τα διαχειριστούμε καλύτερα. Σε κάθε περίπτωση, έχουμε ένα σχέδιο ώστε, εφόσον ο covid-19 δεν επιφυλάσσει δυσάρεστες καταστάσεις, να μπορέσουμε το 2021 να ανακτήσουμε τουλάχιστον μεγάλο μέρος από αυτά που χάνουμε το 2020.

3. Ποιες πιστεύετε ότι ήταν οι κυριότερες αλλαγές που ζήσαμε εν μέσω της πανδημίας και πώς θα τις χαρακτηρίζατε;

Αυτό, το οποίο είδαμε να λειτουργεί με ευεργετικά αποτελέσματα, είναι ο ψηφιακός μετασχηματισμός πολλών λειτουργιών του κράτους, αλλά και της παραγωγής και της διάδοσης ψηφιακού πολιτισμού. Την περίοδο της πανδημίας και του lockdown, όπου ο πολίτης ήταν εντός των τειχών του σπιτιού του, βρήκε καταφύγιο στον ψηφιακό πολιτισμό. Δηλαδή σε δράσεις, οι οποίες ανεπτύχθησαν από το Υπουργείο Πολιτισμού, τις κατά τόπους Εφορείες Αρχαιοτήτων, σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, αλλά και

από τους εποπτευόμενους οργανισμούς, από τους πολιτιστικούς φορείς της ελεύθερης αγοράς. Όλοι διέθεσαν πολύτιμο περιεχόμενο στο διαδίκτυο για να ψυχαγωγηθούν όσοι ήταν υποχρεωμένοι να μένουν σπίτι.

Αυτό νομίζω ότι μας έδωσε μια νέα διάσταση στην πολιτιστική ψυχαγωγία την οποία δεν θα πρέπει να ξεχάσουμε τώρα που επανερχόμεθα στην καθημερινότητα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι μπορεί να αντικατασταθεί η ζωντανή εμπειρία. Μέσα σε αυτή τη νέα κανονικότητα, η έγνοια μας είναι η παραγωγή και η διάδοση του ψηφιακού πολιτιστικού προϊόντος. Είναι ο λόγος που το Υπουργείο Πολιτισμού από πολύ νωρίς, από τα τέλη Μαρτίου προσπάθησε με την προκήρυξη που έκανε ειδικά για τον ψηφιακό πολιτισμό να συγκεντρώσει από τους φορείς τις ιδέες τους, στη συνέχεια να τις χρηματοδοτήσει και να δημιουργηθεί ψηφιακό πολιτιστικό απόθεμα. Ομολογώ ότι η ανταπόκριση ήταν εντυπωσιακή, αν λάβει κανείς υπόψη του ότι η προκήρυξη «έμεινε στον αέρα» περίπου έναν μήνα και υπεβλήθησαν 325 προτάσεις, οι οποίες αυτή τη στιγμή, αξιολογούνται προκειμένου να χρηματοδοτηθούν, άρα να υποστηριχθούν από το Υπουργείο Πολιτισμού στην υλοποίησή τους.

4. Θεωρείτε ότι ο ψηφιακός πολιτισμός και οι ψηφιακές περιηγήσεις προκαλούν τα ίδια συναισθήματα στον θεατή με εκείνα που γεννιούνται κατά την άμεση επαφή του με το ζωντανό έργο;

Σε καμία περίπτωση. Μπορούν να λειτουργήσουν βοηθητικά, μπορεί να λειτουργήσουν συμπληρωματικά ή ως υποκατάστατο σε δύσκολες ώρες, αλλά σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να αντικαταστήσουν τη μοναδική εμπειρία, την οποία αποκομίζει ο επισκέπτης ενός ιστορικού τόπου, ενός αρχαιολογικού χώρου, ενός μουσείου, τη στιγμή που θα σταθεί απέναντι σ' ένα έργο τέχνης, το οποίο θα του κινήσει αλλά το ενδιαφέρον ή μπροστά σ' ένα έργο τέχνης που ήδη αγαπάει. Σε καμία περίπτωση, δεν μπορούμε να υποκαταστήσουμε ή να αντικαταστήσουμε το ζωντανό θέατρο, μια ζωντανή παράσταση χορού, μια συναυλία.

Το ψηφιακό περιεχόμενο μπορεί να λειτουργήσει υποστηρικτικά, μπορεί να καλύψει τα κενά σε συγκεκριμένες συνθήκες, ακόμα και στην περίοδο της κανονικότητάς μας, αλλά δεν υποκαθιστά τη ζωντανή, βιωματική εμπειρία. Τα συναισθήματα που δημιουργεί μία παράσταση, ένας χορευτής, το έκθεμα σ' ένα μουσείο είναι μοναδικά τη στιγμή που τα βιώνουμε. Το να δούμε το ίδιο έκθεμα σε διαφορετικές στιγμές, όταν εμείς βρισκόμαστε σε διαφορετική ψυχολογία, το μήνυμά του μας λέει πολλά άλλα πράγματα. Σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υποκαταστήσει όλα τα παραπάνω το ψηφιακό προϊόν, όσο πολύτιμο κι αν είναι.

5. Η υποκριτική είναι η τέχνη που γεννιέται από την άμεση επαφή και συνδιαλλαγή των ηθοποιών. Κρίνετε ότι θα είναι εφικτή η τήρηση των απαραίτητων αποστάσεων μεταξύ τους, όπως και η χρήση της μάσκας στις πρόβες, αλλά και επί σκηνής;

Η ασφάλεια θεατών και καλλιτεχνών είναι η απόλυτη προτεραιότητα. Η Ελλάδα έχει το ευτύχημα να έχει προικισμένους καλλιτέχνες, οι οποίοι μπορούν να προσαρμόσουν τις παραστάσεις τους στα αναγκαία μέτρα για την προστασία θεατών και καλλιτεχνών. Θυμάστε ίσως ότι το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδας πηγαίνει στην Επίδαυρο με «Όρνιθες» του Αριστοφάνη. Συνάντησα, τις προάλλες, τον καλλιτεχνικό διευθυντή του Κρατικού θεάτρου Βορείου Ελλάδος, που μου έλεγε με πόσο ευρηματικό τρόπο, ο σκηνοθέτης ενέταξε τη μάσκα στη λογική του έργου. «Οι Όρνιθες» θα εμφανιστούν με προσωπίδες, οι οποίες χρησιμεύουν επί της ουσίας, για την προστασία τους. Βεβαίως, «οι Όρνιθες» το επέτρεπαν. Πάντως, απ' ότι μου έχουν πει και οι σκηνοθέτες από την ελεύθερη αγορά, αλλά και οι καλλιτεχνικοί διευθυντές των εποπτευόμενων οργανισμών, έχουν καταφέρει να προσαρμόσουν τις παραστάσεις τους στα νέα δεδομένα, όμως σαφώς με δυσκολίες.

6. Τι ήταν αυτό που σας έκανε να αγαπήσετε την αρχαιολογία; Έχετε κάποια προσωπική ιστορία να θυμάστε σαν αρχή της σχέσης αυτής; Σε ποιο είδος τέχνης έχετε αδυναμία και γιατί;

Επέλεξα, από το Γυμνάσιο ακόμη, να ασχοληθώ με την Αρχαιολογία. Η αιτία, ενδεχομένως, ήταν η μελέτη μου καθώς διάβαζα πολύ τα κλασικά κείμενα. Είχα μια καλή σχέση με την αρχαία ελληνική γλώσσα, διάβαζα τα κείμενα από το πρωτότυπο, ενώ συγχρόνως μου άρεσε πολύ να πηγαίνω στα μουσεία. Αυτό ήταν θέμα παιδείας από

πολύ μικρή ηλικία. Πήγαινα στα μουσεία και άκουγα με προσοχή τις ιστορίες που μου έλεγαν. Είχα τη χαρά και από την οικογένειά μου, αλλά και από τους δασκάλους μου, να έχω κοντά μου ανθρώπους, οι οποίοι έφτιαχναν τον μύθο για καθένα από αυτά τα εκθέματα που βλέπαμε.

Κάποια στιγμή συνειδητοποίησα ότι αυτό που με ενδιέφερε πολύ είναι ο συνδυασμός της αρχαίας ελληνικής τέχνης με την αρχαία ελληνική γραμματεία. Βρήκα και αυτόν τον συνδυασμό πάλι, χάρη σε φωτισμένους ανθρώπους, στη μελέτη των αρχαίων ελληνικών επιγραφών. Γι' αυτό η ειδικότητά μου, η διδακτορική μου διατριβή, το μεγαλύτερο μέρος της επιστημονικής μου έρευνας είναι αφιερωμένο στη μελέτη των αρχαίων ελληνικών επιγραφών, στα αρχαία κείμενα, τα οποία είναι γραμμένα σε σκληρό υλικό, είτε σε πέτρα είτε σε μέταλλο είτε σε πηλό.

7. Πώς βλέπετε τη γυναικεία παρουσία στον χώρο της τέχνης στην Ελλάδα; Θεωρείτε ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης, και αν ναι, σε ποια σημεία;

Έχουμε πολλές και πολύ σημαντικές γυναίκες σε όλο το φάσμα των τεχνών. Γυναίκες, οι οποίες με πολύ μεγάλη ευαισθησία έχουν ανταποκριθεί στην τέχνη που υπηρετούν και μας κάνουν υπερήφανους. Καταξιωμένες γυναίκες υπάρχουν στην Τέχνη, όπως και στους υπόλοιπους τομείς της ζωής. Βέβαια, η καταξίωση της γυναίκας, τουλάχιστον στα ελληνικά δεδομένα, είναι κατά γενική ομολογία δύσκολη, πολύ περισσότερο από ό,τι του άνδρα με τα αντίστοιχα προσόντα.

8. Ποιοι παράγοντες βοήθησαν στο να αποδεχτείτε θέσεις ευθύνης και πόσο εύκολο η δύσκολο ήταν να παγιώσετε την παρουσία σας σε έναν κατεχοχόν ανδροκρατούμενο χώρο;

Ανδροκρατούμενος είναι ο χώρος της Πολιτικής. Δεν θα έλεγα ότι στο Υπουργείο Πολιτισμού, ο χώρος ήταν ανδροκρατούμενος. Υπήρχε πάντα ένα σημαντικό ποσοστό γυναικών, τουλάχιστον στο επίπεδο της διοικητικής ιεραρχίας. Μέσα από μια πολιτική θέση, μπορείς να δεις τα όνειρά σου και τις επιλογές σου να γίνονται πράξη. Ειδικά, για την τελευταία επιλογή, ο καταλύτης ήταν ο ίδιος ο πρωθυπουργός, ένας άνθρωπος χαρισματικός, δημιουργικός, δίκαιος, αποτελεσματικός, τεχνοκράτης, που ανταποκρίνεται με τον καλύτερο τρόπο στις προκλήσεις, που αντιμετωπίζει η χώρα το 2020. Η διαχείρισή του στην πανδημία, στον Έβρο, ανέδειξαν αυτές τις ικανότητές του.

9. Τι έχετε αποκομίσει από την πρώτη ημέρα που περάσατε το κατώφλι του Υπουργείου Πολιτισμού το 1999 μέχρι σήμερα;

Το 1999, βρέθηκα στο κατώφλι του Υπουργείου Πολιτισμού, αλλά η επιλογή της επιστήμης ήταν αυτή, η οποία με εισήγαγε στον ευρύτερο χώρο του Πολιτισμού. Όταν είναι κανείς σε κάποια πολιτική θέση στο οποιοδήποτε υπουργείο, αποκτά τη δυνατότητα να υλοποιεί σχέδια, ιδέες, οράματα, τα οποία έξω από την πολιτική, δεν θα ήταν δυνατό να γίνουν. Αυτό το οποίο θα έλεγα, είναι ότι από τον Μάρτιο του 1999, που ανέλαβα τη θέση του Γενικού Γραμματέα στο Υπουργείο Πολιτισμού, μέχρι σήμερα, έχουν περάσει είκοσι χρόνια που πραγματικά, το πολιτιστικό τοπίο στην Ελλάδα έχει αλλάξει.

Δημιουργήθηκαν υποδομές, οι οποίες δεν υπήρχαν στο παρελθόν. Πλήθος νέων μουσείων και αρχαιολογικών χώρων έχουν αποδοθεί στο κοινό, που δεν υπήρχαν το 1999. Μαζί με αυτές τις νέες υποδομές, έχει αλλάξει, σε μεγάλο βαθμό, και η νοοτροπία. Η πολιτιστική ζωή έχει εξελιχθεί πολύ, η πολιτιστική παρουσία της Ελλάδας έχει ενισχυθεί, αλλά έχει ακόμη τεράστια περιθώρια. Επομένως, αυτό το οποίο θα έλεγα, είναι ότι αισθάνομαι πως βρέθηκα και βρίσκομαι στο επίκεντρο όλης αυτής της εξελικτικής διαδικασίας και της διαδικασίας των μετασχηματισμών.

Μην ξεχνάτε ότι βίωσα την εμπειρία των Ολυμπιακών Αγώνων, βίωσα την εμπειρία δύο ελληνικών προεδριών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μια πολύ μεγάλη οικονομική κρίση και τώρα, αυτό το οποίο ήταν απίστευτο, καθώς κανείς δεν περίμενε ότι θα ζήσουμε το lockdown. Η νέα πραγματικότητα μας παρέπεμπε σε ταινίες επιστημονικής φαντασίας, που βλέπαμε χρόνια πριν, και λέγαμε ότι αυτό αποκλείεται να μας συμβεί.

10. Τι θα θέλατε να αλλάξει στην κοινωνία μας και ποιο είναι το όραμά σας για τη χώρα μας και τον Πολιτισμό;

Νομίζω ότι αυτό το οποίο όλοι πρέπει να επιδιώκουμε, είναι μια Ελλάδα της ανάπτυξης, μια Ελλάδα της ειρήνης και της ευημερίας, που θα δημιουργήσει πολύ σύντομα τις προϋποθέσεις για την επιστροφή όλων των νέων παιδιών που αναγκάστηκαν να φύγουν, την περίοδο της κρίσης, στο εξωτερικό. Τα περισσότερα από αυτά ευημερούν εκεί που είναι, έχουν καταλάβει θέσεις σημαντικές γιατί έχει αναγνωριστεί το μυαλό τους και τα προσόντα τους.

Πρέπει να μπορέσουν και πάλι, να επιστρέψουν και να προσφέρουν στην πατρίδα μας την πολύτιμη γνώση και εμπειρία που θα έχουν αποκτήσει. Ελπίζω ότι δεν θα ξαναχρησιαστεί να φύγουν νέοι άνθρωποι από την πατρίδα μας, αναζητώντας αλλού δουλειά, επειδή η χώρα τους δεν τους παρέχει τις ευκαιρίες που θα ήθελαν. Στο τέλος της διακυβέρνησης Μητσοτάκη, η ελπίδα μου μπορεί να έχει πάρει σάρκα και οστά.

Φωτογραφίες: Χρήστος Λώλος